

Υπόθεση C-300/23

Σύνοψη αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

10 Μαΐου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de Primera Instancia nº 8 de Donostia – San Sebastián
(Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

27 Απριλίου 2023

Ενάγων:

NB

Εναγόμενο:

Kutxabank, S. A.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αίτημα περί κηρύξεως ως άκυρης ρήτρας ενυπόθηκου δανείου, δυνάμει της οποίας οι κυμαινόμενοι τόκοι υπολογίζονται βάσει του δείκτη αναφοράς των ενυπόθηκων δανείων (IRPH), λόγω έλλειψης διαφάνειας κατά τη συμπερίληψη της ρήτρας και καταχρηστικότητας αυτής.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Προστασία του καταναλωτή – Ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Ερμηνεία της οδηγίας 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου – Καταχρηστικές ρήτρες σε συμβάσεις συναπτόμενες με καταναλωτές – Σύμβαση δανείου – Κυμαινόμενο επιτόκιο – Δείκτης αναφοράς για ενυπόθηκα δάνεια (IRPH) – Έλεγχος της απαιτήσεως διαφάνειας από το εθνικό δικαστήριο – Έλεγχος του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας από το εθνικό δικαστήριο – Συνέπειες της διαπιστώσεως του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Εάν ληφθεί υπόψη ότι η Banco de España (Τράπεζα της Ισπανίας), στη Circular 5/1994 (εγκύκλιο 5/1994) της 22ας Ιουλίου, διά της οποίας ενσωμάτωσε στην ισπανική αγορά ενυπόθηκων δανείων τους IRPH (δείκτης αναφοράς ενυπόθηκων δανείων, στο εξής: IRPH), προειδοποιούσε επίσης ότι η απλή άμεση χρήση τους θα είχε ως συνέπεια το TAE (tasa anual equivalente, συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο, στο εξής: ΣΕΠΕ) της συναλλαγής να υπερβαίνει το ΣΕΠΕ της αγοράς, και ότι προκειμένου τούτο να αποφευχθεί, θα ήταν απαραίτητη η εισαγωγή του κατάλληλου αρνητικού περιθωρίου, πρέπει να θεωρηθεί ως τρόπος δημιουργίας ανισορροπίας, παρά την απαίτηση καλής πίστης του άρθρου 3, παράγραφος 1, την οδηγία 93/13/ΕΟΚ, το γεγονός ότι αγνοήθηκε η συγκεκριμένη προειδοποίηση και δεν ενσωματώθηκε το ως άνω αρνητικό περιθώριο;
- 2) Πρέπει να θεωρηθεί ως τρόπος δημιουργίας ανισορροπίας, παρά την απαίτηση καλής πίστης του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ, το γεγονός ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα εφαρμόζουν, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Τράπεζας της Ισπανίας, αρνητικά περιθώρια, συντελεστές μείωσης ή ποσοστά του IRPH, αποκλειστικά στις περιπτώσεις συμβάσεων ενυπόθηκων δανείων, που συνάπτονται για την απόκτηση κοινωνικής στέγης και εποπτεύονται από φορείς του Δημοσίου, ενώ, αντιθέτως, δεν εφαρμόζουν τα ως άνω αρνητικά περιθώρια, συντελεστές μείωσης ή ποσοστά του IRPH, όταν η σύμβαση ενυπόθηκου δανείου αφορά την απόκτηση κατοικίας στην τιμή της αγοράς, η οποία δεν τελεί υπό την επίβλεψη των φορέων του Δημοσίου;
- 3) Σε περίπτωση που κρίθηκαν καταχρηστικά δεδομένα που ενσωμάτωσαν τα ΣΕΠΕ των ενυπόθηκων δανείων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τον καθορισμό του δείκτη IRPH Cajas, σε μηνιαία βάση, όπως η αμοιβή για τη δέσμευση κεφαλαίου ή άλλες δαπάνες, που θα καταβάλλονταν στον επαγγελματία, πρέπει να θεωρηθεί ότι η διατήρηση ως έγκυρης ρήτρας, η οποία ενσωματώνει τον IRPH Cajas, που καθορίστηκε σε μηνιαία βάση, βάσει στοιχείων που αποκτήθηκαν κατ' εφαρμογή ρητρών που κρίθηκαν καταχρηστικές, προσκρούει στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ;
- 4) Αντίκειται στις σκέψεις 51, 52, 54 και 55 της απόφασης του Δικαστηρίου, της 3ης Μαρτίου 2020, C-125/18, εθνική νομολογία, όπως αυτή του

Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία), σύμφωνα με την οποία, ο εθνικός δικαστής, χωρίς να είναι απαραίτητο να προβεί στις απαιτούμενες, από τις ως άνω σκέψεις, εξακριβώσεις και ελέγχους, οφείλει να θεωρήσει ότι η απαίτηση διαφάνειας ρήτρας που ενσωματώνει το επιτόκιο ενυπόθηκου δανείου IRPH στη σύμβαση, η οποία συνάπτεται μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία, τηρείται πάντοτε, μόνον εκ του γεγονότος ότι ο ορισμός του συγκεκριμένου επιτοκίου προβλέπεται στη Boletín Oficial del Estado (Επίσημη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, στο εξής: BOE), και συγκεκριμένα στην εγκύκλιο 5/1994 της Τράπεζας της Ισπανίας, στις σελίδες 25.106 και 25.111, μολονότι πρόκειται για στοιχεία τα οποία αγνοεί ο καταναλωτής;

- 5) Εάν, προκειμένου να τηρηθεί η απαίτηση διαφάνειας ρήτρας που εισάγεται σε σύμβαση ενυπόθηκου δανείου με κυμαινόμενο επιτόκιο, το οποίο αναπροσαρμόζει το ανταποδοτικό επιτόκιο βάσει επίσημου δείκτη, όπως ο IRPH, και το οποίο, από τον τρόπο υπολογισμού του, δεν αποτυπώνει μόνο τα ανταποδοτικά επιτόκια, αλλά απαιτεί την εφαρμογή ενός περιθωρίου που υπολογίζεται με τρόπο σύνθετο, που καθιστά δυσχερή τη σύγκρισή του με άλλους δείκτες, και συνεπάγεται τον κίνδυνο ο καταναλωτής να πρέπει να καταβάλλει τις διπλάσιες σχεδόν τραπεζικές προμήθειες, πρέπει να θεωρηθεί ότι αντίκειται στο άρθρο 5 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ νομοθεσία ή νομολογία που επιτρέπει στον επαγγελματία να μη συμπεριλάβει στη σύμβαση ούτε να παράσχει στον καταναλωτή, με ρητό τρόπο, και σε επαρκές χρονικό διάστημα πριν από τη σύναψη της σύμβασης, τις παρακάτω πληροφορίες, Και συγκεκριμένα:
- α. ότι ο δείκτης αναφοράς δεν αντανakλά μόνο το ανταποδοτικό επιτόκιο αλλά και τις προμήθειες,
 - β. τη συγκεκριμένη αύξηση που συνεπάγεται,
 - γ. κατά πόσον εφαρμόζεται από την πλευρά του αρνητικό περιθώριο, ανεξαρτήτως του επιτοκίου αναφοράς, ώστε να αντισταθμιστεί η αύξηση αυτή.

Όλα τα ανωτέρω, με απώτερο σκοπό να είναι σε θέση ο καταναλωτής να προβεί σε ουσιαστική σύγκριση μεταξύ των πιθανών δεικτών αναφοράς, αλλά και για να μπορεί να αντιληφθεί εάν με τη σύμβαση, που πρόκειται να συναφθεί, θα βαρύνεται με την καταβολή διπλάσιων σχεδόν προμηθειών, καθώς επίσης και μέχρι ποιο ποσό μπορεί, κατά περίπτωση, να τις προσβάλλει.

- 6) Αντίκειται στην Παρατήρηση 57α της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 31ης Μαΐου 2018, στα σημεία 2α και 125α των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, της 10ης Σεπτεμβρίου 2019, και στις σκέψεις 51, 52, 54 και 55 της απόφασης του Δικαστηρίου, της 3ης Μαρτίου 2020, C-125/18, εθνική νομολογία, όπως η παγιωμένη από το Tribunal Supremo (Ανώτατο

Δικαστήριο, Ισπανία), κατά την οποία ο συμβαλλόμενος επαγγελματίας απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη πληροφόρησης του καταναλωτή, σχετικά με τη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του επιτοκίου ενυπόθηκου δανείου IRPH, όπως και για τις συνακόλουθες οικονομικές συνέπειες, μετακυλίοντας την ευθύνη αυτή στον ίδιο τον καταναλωτή, ο οποίος, με τις μηδενικές του γνώσεις περί οικονομικών, οφείλει να αναζητήσει πληροφορίες από μόνος του, να εντοπίσει και να αντιληφθεί ορισμούς που δημοσιεύονται στη BOE, όπου ουδεμία πληροφορία μνημονεύεται περί εισαγωγής περιθωρίων και εξόδων στον επίμαχο δείκτη, γεγονός το οποίο οφείλει ο ίδιος να συμπεράνει, εκ του ότι το συγκεκριμένο επιτόκιο ενυπόθηκων δανείων καθορίζεται σε μηνιαία βάση, διά του μέσου όρου των ΣΕΠΕ των συναλλαγών αναφοράς;

- 7) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η ερμηνεία των σκέψεων 53 και 56 της απόφασης του Δικαστηρίου, στην υπόθεση C-125/18, σύμφωνα με την οποία η απλή δημοσίευση του ορισμού του IRPH στη BOE, επιτρέπει στον συμβαλλόμενο καταναλωτή να αντιληφθεί ότι ο συγκεκριμένος δείκτης περιλαμβάνει περιθώρια και δαπάνες των ιδρυμάτων, συμβαδίζει, αφενός, με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία ο καταναλωτής είναι σε ασθενέστερη θέση έναντι του αντισυμβαλλομένου επαγγελματία, ως προς το επίπεδο πληροφόρησης, και, αφετέρου, με το σημείο 2 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, της 10ης [Σεπτεμβρίου] 2019, βάσει των οποίων, ο μέσος καταναλωτής δεν είναι σε θέση να κατανοήσει έννοιες, όπως «επιτόκιο», «δείκτης αναφοράς» ή «συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο» (ΣΕΠΕ), και, ειδικότερα, τις διαφορές μεταξύ των εννοιών αυτών, ούτε και τη λειτουργία του συγκεκριμένου υπολογισμού, όχι μόνο των κυμαινόμενων επιτοκίων, αλλά και των επίσημων δεικτών αναφοράς των ενυπόθηκων δανείων και των ΣΕΠΕ, επί τη βάση των οποίων υπολογίζονται τα εν λόγω επιτόκια;
- 8) Αντίκειται τόσο στην πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του αντισυμβαλλομένου επαγγελματία ως προς το επίπεδο πληροφόρησης, όσο και στο σημείο 2 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, της 10ης Σεπτεμβρίου 2019, η ερμηνεία των σκέψεων 53 και 56 της απόφασης του Δικαστηρίου, C-125/18, βάσει της οποίας ο καταναλωτής, αντλώντας πληροφορίες που δημοσιεύονται στη BOE, μπορεί να αντιληφθεί ότι το επιτόκιο ενυπόθηκων δανείων IRPH περιλαμβάνει περιθώρια και δαπάνες, από τη στιγμή που προς τούτο, ο καταναλωτής είναι απαραίτητο να γνωρίζει τι είναι και τι αντιπροσωπεύει το ΣΕΠΕ, ώστε να μπορέσει να συμπεράνει ότι, εάν ο δείκτης IRPH Cajas καθορισθεί βάσει του απλού μέσου όρου των ΣΕΠΕ, τότε απαραίτητως θα περιλαμβάνει προμήθειες, περιθώρια και δαπάνες που εφαρμόζονται από τα ιδρύματα;
- 9) Πρέπει να θεωρηθεί ότι η απαλλαγή του επαγγελματία είτε από την υποχρέωση εισαγωγής στη σύμβαση του πλήρους ορισμού του δείκτη αναφοράς, με βάση τον οποίο υπολογίζεται το κυμαινόμενο επιτόκιο είτε

από την παροχή ενημερωτικού εντύπου, στο οποίο καταγράφεται η προηγούμενη εξέλιξη αυτού, όπως [η απαλλαγή αυτή] διαλαμβάνεται στη διάταξη του Δικαστηρίου, της 17ης Νοεμβρίου 2021, C-655/20, έχει απόλυτο και αδιαπραγμάτευτο χαρακτήρα ή, αντιθέτως, εξαρτάται από το γεγονός ότι ο συμβαλλόμενος καταναλωτής, διά των πληροφοριών που του παρέχονται από τον επαγγελματία, είναι πλέον σε θέση να κατανοήσει τη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του επίμαχου δείκτη, και συνεπώς να αξιολογήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις δυνητικά σημαντικές επιπτώσεις για την οικονομική του κατάσταση;

- 10) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ως άνω απαλλαγή καλύπτει επίσης τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες, τόσο η συμπερίληψη στη σύμβαση του πλήρους ορισμού του δείκτη αναφοράς, βάσει του οποίου υπολογίζεται το κυμαινόμενο επιτόκιο, όσο και η παροχή ενημερωτικού εντύπου, στο οποίο καταγράφεται η προηγούμενη εξέλιξη αυτού, είναι υποχρεωτικές, κατ' εφαρμογήν της ισχύουσας, κατά τη σύναψη της σύμβασης, εθνικής νομοθεσίας;
- 11) Εάν εν προκειμένω εφαρμόζεται η οδηγία 2005/29/EK για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά, πρέπει να θεωρηθεί ότι συνιστά αθέμιτη πρακτική, υπό την έννοια του άρθρου 7 της ανωτέρω οδηγίας, η παράλειψη εκ μέρους του επαγγελματία κρίσιμων πληροφοριών, όπως η ειδική λειτουργία του τρόπου υπολογισμού των επιτοκίων IRPH, ο καθορισμός τους βάσει των ΣΕΠΕ των συναλλαγών αναφοράς, με αποτέλεσμα να ενσωματώνονται στην ονομαστική τους αξία περιθώρια, προμήθειες και μέσα έξοδα τέτοιων συναλλαγών, η σταθερή εξέλιξή τους πάνω από τον δείκτη Euribor, όλα τα χρόνια από τη δημιουργία του τελευταίου, καθώς και η υπόδειξη της Τράπεζας της Ισπανίας προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως προς την αναγκαιότητα εισαγωγής αρνητικού περιθωρίου, ώστε το ΣΕΠΕ της συναλλαγής να μην υπερβαίνει το ΣΕΠΕ της αγοράς;
- 12) Σε περίπτωση που ο εθνικός δικαστής κρίνει, υπό το πρίσμα της οδηγίας 2005/29/EK, ότι η πρακτική του επαγγελματία είναι αθέμιτη, πρέπει να γίνει αμέσως δεκτό ότι η συμπεριφορά του προκαλεί σημαντική ανισορροπία, παρά την απαίτηση καλής πίστης του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ ή, αντιθέτως, είναι συμβατό ο επαγγελματίας να λειτουργεί με αθέμιτες μεθόδους υπό το πρίσμα της οδηγίας 2005/29/EK και καλόπιστα, υπό το πρίσμα της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ;
- 13) Αντίκειται στην αρχή της αποτελεσματικότητας, εθνική νομολογία, όπως η παγιωμένη από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία), σύμφωνα με την οποία, σε περίπτωση που κηρυχθεί η έλλειψη διαφάνειας ρήτρας, με την οποία εισάγεται ο IRPH Cajas στη συναφθείσα από τον καταναλωτή και τον επαγγελματία σύμβαση, δεν είναι δυνατή η αναδρομική εφαρμογή των προβλέψεων του άρθρου 83 του TRLGDCU και του άρθρου 5, παράγραφος 5, του Ley 7/98, de 13 de abril, de Condiciones Generales de

- la Contratación (νόμου 7/98, της 13ης Απριλίου, περί γενικών όρων συναλλαγών), δημιουργώντας κατά τον τρόπο αυτό δύο διαφορετικά επίπεδα προστασίας για την ίδια καταχρηστική ρήτρα, ήτοι ένα για τους καταναλωτές που σύναψαν σύμβαση πριν ως άνω τροποποίηση και ένα για τους καταναλωτές που σύναψαν σύμβαση μετά την ως άνω τροποποίηση;
- 14) Αντίκειται στην αρχή της αποτελεσματικότητας, εθνική νομολογία, όπως αυτή που έχει παγιωθεί από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), σύμφωνα με την οποία η έλλειψη διαφάνειας ρήτρας σχετικά με την αξία της σύμβασης, όπως η ρήτρα περί ελαχίστου επιτοκίου, την καθιστά καταχρηστική, λαμβανομένου υπόψη ότι περιέχει το στοιχείο της παραπλάνησης, ενώ δεν ισχύει το ίδιο για την έλλειψη διαφάνειας ρήτρας που εισάγει στη σύμβαση τον IRPH Cajas, μολονότι και αυτή επηρεάζει την αξία της σύμβασης;
- 15) Αντίκειται στη σκέψη 69 της απόφασεως του Δικαστηρίου, της 14ης Μαρτίου, C-415/11, και στην έννοια της ανισορροπίας «παρά την απαίτηση καλής πίστης», εθνική νομολογία όπως αυτή που έχει παγιωθεί από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), σύμφωνα με την οποία στερείται λογικής να θεωρηθεί ότι ο επαγγελματίας δεν ενήργησε καλόπιστα κατά τη χρήση επίσημου επιτοκίου ενυπόθηκου δανείου, το οποίο καθορίζεται από την Τράπεζα της Ισπανίας, και χρησιμοποιείται συχνά από φορείς του Δημοσίου σε σχετικά προγράμματα κοινωνικής στέγης, κρίνοντας κατά τον τρόπο αυτόν, ότι ο επαγγελματίας ενεργεί πάντοτε καλόπιστα, χωρίς ωστόσο να θεωρείται αναγκαίο να αξιολογηθεί κατά πόσον ο επαγγελματίας, έχοντας συμβληθεί νομίμως και θεμιτώς με τον καταναλωτή, μπορούσε ευλόγως να αναμένει ότι ο καταναλωτής θα είχε δεχθεί την επίμαχη ρήτρα στο πλαίσιο ατομικής διαπραγματεύσεως;
- 16) Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η σκέψη 69 της απόφασεως του Δικαστηρίου, της 14ης Μαρτίου, C-415/11, στο πλαίσιο διαφοράς που σχετίζεται με την εισαγωγή του επιτοκίου ενυπόθηκων δανείων IRPH Cajas προκειμένου να καθορισθεί η αξία της σύμβασης, έχει την έννοια ότι ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει εάν ο επαγγελματίας μπορούσε να αντιληφθεί ότι ο καταναλωτής, εάν είχε κατανοήσει τη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του IRPH Cajas, γνώριζοντας την εξέλιξη του IRPH Cajas τουλάχιστον κατά τα δύο προηγούμενα της σύμβασης έτη, και εάν είχε πληροφορηθεί τις υποδείξεις της Τράπεζας της Ισπανίας, διά της εγκυκλίου 5/1994, περί της, κατά περίπτωση, αναγκαιότητας εισαγωγής αρνητικού περιθωρίου, υπόδειξη την οποία [ο επαγγελματίας] δεν σκόπευε να λάβει υπόψη του, θα αποδεχόταν τη συμπερίληψη της συγκεκριμένης ρήτρας στο πλαίσιο ατομικής διαπραγματεύσεως;
- 17) Πρέπει να θεωρηθεί ότι, σε σχέση με ρήτρα που εισάγει τον IRPH Cajas στη σύμβαση που συνήφθη μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, η σκέψη 67 της απόφασεως του Δικαστηρίου, της 26ης Ιανουαρίου 2017, C-421/14, έχει την έννοια ότι το εθνικό δικαστήριο, προκειμένου να αξιολογήσει την

- ύπαρξη ανισορροπίας, παρά την απαίτηση καλής πίστης, οφείλει να συγκρίνει τη δική του μέθοδο υπολογισμού με εκείνη που χρησιμοποιήθηκε για τον καθορισμό του Euribor, ως του πλέον χρησιμοποιούμενου επιτοκίου, καθώς και με τα αντίστοιχα πραγματικά επιτόκια που προκύπτουν για δανειακές συμβάσεις αντίστοιχης αξίας και διάρκειας;
- 18) Πρέπει να θεωρηθεί ότι, σε σχέση με τη ρήτρα που εισάγει τον IRPH Cajas στη συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή σύμβαση, και προκειμένου να αξιολογηθεί η ύπαρξη ανισορροπίας, παρά την απαίτηση καλής πίστης, σύμφωνα με τη σκέψη 67 της αποφάσεως του Δικαστηρίου, της 26ης Ιανουαρίου 2017, C-421/14, είναι κρίσιμο το γεγονός ότι το πραγματικό συμβατικό επιτόκιο, που προκύπτει από τον καθορισμό του επιτοκίου Euribor, αντανακλά την τιμή στην οποία τα ιδρύματα αποκτούν το ποσό που στη συνέχεια δανείζουν στους πελάτες τους, ενώ το πραγματικό επιτόκιο που προκύπτει από τον καθορισμό του IRPH Cajas, και είναι πάντοτε μεγαλύτερο, αντιπροσωπεύει το συνολικό κόστος το οποίο βαρύνει τους καταναλωτές, στους οποίους τα ταμειυτήρια δάνεισαν το συγκεκριμένο χρηματικό ποσό;
- 19) Αντίκειται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ το γεγονός ότι, κηρυχθείσης ως άκυρης της ρήτρας που εισάγει το επιτόκιο ενυπόθηκων δανείων IRPH Cajas στη συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή σύμβαση, και εφόσον προκύψει ότι η σύμβαση δεν μπορεί να εξακολουθήσει να υφίσταται μετά τη διαγραφή της από τη σύμβαση, τότε η ρήτρα αυτή αντικαθίσταται βάσει της συμπληρωματικής διάταξης 15a του Ley 14/2013, de 27 de septiembre, de apoyo a los emprendedores y su internacionalización (νόμου 14/2013, της 27ης Σεπτεμβρίου, για τη στήριξη των επιχειρηματιών και τη διεθνοποίησή τους), αντικατάσταση που θα είχε ως αποτέλεσμα, να διατηρηθεί, προς όφελος του επαγγελματία, η ίδια ανισορροπία που είχε ακυρωθεί από το εθνικό δικαστήριο, δεδομένου ότι η ως άνω διάταξη προβλέφθηκε για την ομαλή υποκατάσταση του δείκτη και επιδίωκε να μην αλλοιωθεί η κατάσταση που υπήρχε πριν από τη διαγραφή του προαναφερθέντος δείκτη;
- 20) Εάν, κατά την άποψη της Τράπεζας της Ισπανίας, όλες οι πλημμέλειες του δείκτη ενυπόθηκων δανείων IRPH Cajas είχαν θεραπευθεί με την ενσωμάτωση του αντίστοιχου αρνητικού περιθωρίου, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με την κήρυξη ως καταχρηστικής της ρήτρας που ενσωματώνει τον IRPH Cajas στη συναφθείσα, μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, σύμβαση, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ έχει την έννοια ότι δεν αντίκειται στην αναδρομική αντικατάσταση από το εθνικό δικαστήριο του ενσωματωμένου περιθωρίου από το αρνητικό περιθώριο, που έπρεπε να είχε εισαχθεί κατά τη σύναψη της σύμβασης, με επιστροφή στον καταναλωτή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, με τους σχετικούς τόκους, ώστε να θεραπευθεί η ακυρότητα της σύμβασης και να πάρει τη μορφή που εξαρχής θα έπρεπε να είχε, σύμφωνα με τις υποδείξεις της Τράπεζας της Ισπανίας;

- 21) Αντίκειται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ το γεγονός ότι με την κήρυξη ως καταχρηστικής της ρήτρας που ενσωματώνει τον IRPH Cajas στη συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή σύμβαση, καθώς επίσης και με την κήρυξη ως άκυρης της σύμβασης, καθόσον δεν μπορεί να εξακολουθήσει να υφίσταται μετά τη διαγραφή της ως άνω ρήτρας, επέρχονται οι συνέπειες του άρθρου 1303 του Código Civil (αστικού κώδικα), κατά τρόπο ώστε ο υπαίτιος των πλημμελειών να επωφελείται, καθόσον του επιστρέφεται το σύνολο των παροχών της δανειακής συμβάσεως, με μεγαλύτερους από τους προβλεπόμενους στη σύμβαση νόμιμους τόκους, υπολογιζομένων επί του συνολικού χρηματικού ποσού από την πρώτη ημέρα ισχύος της συμβάσεως;
- 22) Εάν, λαμβανομένου υπόψη ότι εν προκειμένω πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης περιλαμβάνουσα γενικούς όρους οι οποίοι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως και οι οποίοι επιβλήθηκαν από τον επαγγελματία, και ότι ο ίδιος είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για την εισαγωγή καταχρηστικών ρητρών ως προς τα ουσιαστικά στοιχεία της τιμής, πρέπει να θεωρηθεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ έχει την έννοια ότι ο επαγγελματίας είναι υπαίτιος για την παράνομη πράξη που οδήγησε στην κήρυξη της σύμβασης ως άκυρης στο σύνολό της, και, ως εκ τούτου, τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 1306, παράγραφος 2, του Código Civil (αστικού κώδικα);

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, δωδέκατη, δέκατη τρίτη, δέκατη ένατη, εικοστή και εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη, καθώς και άρθρα 3, 5, 6 και 7.

Οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ και 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρο 7.

Σχετικές διατάξεις εθνικού δικαίου

α) Real Decreto Legislativo 1/2007 (βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/2007), της 16ης Νοεμβρίου, το οποίο ενέκρινε το κωδικοποιημένο κείμενο του γενικού νόμου περί προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών και άλλων συμπληρωματικών νόμων (στο εξής: TRLGDCU). Από το κείμενο αυτό [TRLGDCU] παρατίθενται οι ακόλουθες διατάξεις:

Άρθρο 8. Βασικά δικαιώματα των καταναλωτών και των χρηστών. Αποτελούν βασικά δικαιώματα των καταναλωτών και των χρηστών:

[...]

b) Η προστασία των νόμιμων οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων τους· ιδίως, έναντι των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και της εισαγωγής καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις.

[...]

d) Η ορθή πληροφόρηση σχετικά με τα διάφορα αγαθά ή τις υπηρεσίες καθώς και η εκπαίδευση και η διάδοση πληροφοριών, ώστε να γίνει γνωστή η κατάλληλη χρήση, κατανάλωση ή απόλαυση αυτών.

Άρθρο 60. Προσυμβατική ενημέρωση.

1. Προτού ο καταναλωτής και χρήστης δεσμευθεί από σύμβαση ή αντίστοιχη προσφορά, ο επιχειρηματίας οφείλει να παράσχει σε αυτόν, με σαφή και κατανοητό τρόπο, εκτός εάν προκύπτουν προδήλως από το όλο πλαίσιο, τις σχετικές αληθείς και επαρκείς πληροφορίες όσον αφορά τα κύρια χαρακτηριστικά της σύμβασης και ιδίως τους νομικούς και οικονομικούς όρους αυτής.

Άρθρο 80. Απαιτήσεις για τις ρήτρες που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως.

1. Στις συμβάσεις με καταναλωτές και χρήστες στις οποίες χρησιμοποιούνται ρήτρες που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως, περιλαμβανομένων εκείνων που τίθενται από τις δημόσιες διοικήσεις και τις υπαγόμενες σε αυτές οντότητες και επιχειρήσεις, οι εν λόγω ρήτρες πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες απαιτήσεις:

a) Να έχουν συγκεκριμένη, σαφή και απλή διατύπωση, η οποία παρέχει τη δυνατότητα άμεσης κατανοήσεως, χωρίς παραπομπή σε κείμενα ή έγγραφα τα οποία δεν καθίστανται διαθέσιμα πριν ή ταυτόχρονα με τη σύναψη της σύμβασης και στα οποία πάντως πρέπει να γίνεται ρητή αναφορά στο έγγραφο της σύμβασης.

- b) Να είναι προσιτές και ευανάγνωστες, ώστε ο καταναλωτής και χρήστης να μπορεί να λαμβάνει γνώση της υπάρξεως και του περιεχομένου τους πριν από τη σύναψη της συμβάσεως. [...]
 - c) Να είναι σύμφωνες προς την καλή πίστη και να διασφαλίζουν δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων, πράγμα το οποίο, εν πάση περιπτώσει, αποκλείει τη χρήση καταχρηστικών ρητρών.
2. Όταν ασκούνται ατομικές αγωγές, σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια ρήτρας, υπερισχύει η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία.

Άρθρο 82. Έννοια καταχρηστικής ρήτρας.

1. Θεωρείται καταχρηστική κάθε ρήτρα που δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως, καθώς και κάθε πρακτική που δεν προκύπτει από ρητή συμφωνία και που, παρά την απαίτηση καλής πίστεως, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή και του χρήστη σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων που απορρέουν από τη σύμβαση.

2. Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιας ρήτρας ή για μια μεμονωμένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο της συμβάσεως.

Ο επαγγελματίας, ο οποίος διατείνεται ότι μια συγκεκριμένη ρήτρα αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως, φέρει το σχετικό βάρος αποδείξεως.

Άρθρο 83. Ακυρότητα των καταχρηστικών ρητρών και διατήρηση σε ισχύ της συμβάσεως.

Οι καταχρηστικές ρήτρες είναι αυτοδικαίως άκυρες και λογίζονται ως μη συνομολογηθείσες. Για τον σκοπό αυτό ο δικαστής, κατόπιν ακρόασης των διαδίκων, κηρύσσει άκυρες τις καταχρηστικές ρήτρες της συμβάσεως, η δε σύμβαση συνεχίζει όμως να δεσμεύει τα μέρη υπό τους ίδιους όρους, αν μπορεί να εξακολουθήσει να υφίσταται χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.

β) Ley 7/1998, de 13 de abril, sobre condiciones generales de la contratación (νόμος 7/1998, της 13ης Απριλίου, περί γενικών όρων συναλλαγών), άρθρα 3,5, παράγραφος 5, καθώς και άρθρα 7, 8 και 10. Δεν αναπαράγεται το περιεχόμενο των ως άνω διατάξεων.

γ) Ley 14/2013, de 27 de septiembre, de apoyo a los emprendedores (νόμος 14/2013, της 27ης Σεπτεμβρίου, για τη στήριξη των επιχειρηματιών), συμπληρωματική διάταξη 15.

δ) Código Civil (αστικός κώδικας), άρθρα 1303 και 1306, παράγραφος 2. Δεν αναπαράγεται το περιεχόμενο των ως άνω διατάξεων.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Στις 11 Σεπτεμβρίου 2006, ο ενάγων σύναψε σύμβαση ενυπόθηκου δανείου με το ταμειυτήριο KUTXABANK. Συνομολογήθηκε η καταβολή κυμαινόμενων επιτοκίων, τα οποία θα υπολογίζονταν βάσει του IRPH προσαυξημένου με θετικό περιθώριο. Για τον ορισμό του IRPH Cajas, η ρήτρα 3bis της εν λόγω σύμβασης βασίζεται στον επίσημο ορισμό του ως άνω δείκτη, που περιέχεται στην εγκύκλιο 5/1994, της 22ας Ιουλίου 1994, της Banco de España, και διευκρινίζει ότι ο εφαρμοστέος στη σύμβαση IRPH είναι ο απλός μέσος όρος των μέσων επιτοκίων, σταθμισμένων κατά τα κεφάλαια των ενυπόθηκων δανείων που χορηγούνται από τα ταμειυτικά ιδρύματα, διάρκειας τριών ή περισσότερων ετών, για την απόκτηση κατοικίας στην τιμή της αγοράς, χωρίς καμία τροποποίηση, και με σημείο αναφοράς την τελευταία δημοσίευση από την Banco de España, κατά τον μήνα πριν από την προβλεπόμενη για αναθεώρηση των επιτοκίων ημερομηνία αναθεώρησης, και, επικουρικώς, σύμφωνα με την τελευταία, πριν από τον μήνα αυτό, δημοσίευση από την Banco de España.
- 2 Το αιτούν δικαστήριο προβαίνει σε περιγραφή της μεθόδου υπολογισμού και της λειτουργίας του IRPH, ξεχωρίζοντας τις εξής πτυχές:
 - Από το 1994, η Banco de España είναι αρμόδια για τον καθορισμό των επίσημων δεικτών αναφοράς που εφαρμόζονται σε ενυπόθηκα δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο. Με την εγκύκλιο 5/1994, η Banco de España προσέθεσε το παράρτημα VIII στην προηγούμενη Circular 8/1990, de 7 de septiembre de 1990, a Entidades de Crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela (εγκύκλιο 8/1990, της 7ης Σεπτεμβρίου 1990, προς τα πιστωτικά ιδρύματα, σχετικά με τη διαφάνεια των πράξεων και την προστασία των πολιτών). Στο νέο αυτό παράρτημα VIII, γινόταν αναφορά στον IRPH [και στις επιμέρους εκδοχές του i) Bancos (τραπεζών), ii) Cajas (ταμειυτηρίων) και iii) Conjunto de Entidades (συνόλου των ιδρυμάτων)], ως έναν εξ αυτών των δεικτών. Ο Ley 14/2013 (νόμος 14/2013) προέβλεπε ότι, από την 1η Νοεμβρίου 2013, θα έπαυαν να δημοσιεύονται ο IRPH Bancos και ο IRPH Cajas, και ότι οι συγκεκριμένοι δείκτες θα υποκαθίσταντο στις συμβάσεις που

τους χρησιμοποιούσαν, από τον IRPH Entidades, για τον υπολογισμό του οποίου θα εφαρμοζόταν παρόμοια μέθοδος με αυτή των δεικτών που θα εξέλιπαν. Συνεπώς, ο IRPH ήταν και εξακολουθεί να είναι ένας από τους επίσημους δείκτες, που τελεί υπό την εποπτεία της Banco de España και δημοσιεύεται σε μηνιαία βάση στη BOE.

- Η εγκύκλιος 5/1994 της Banco de España υπογραμμίζει, ως προς τον υπολογισμό του IRPH, ότι τα επιλεγέντα μέσα επιτόκια είναι συνολικά ετήσια πραγματικά επιτόκια [ΣΕΠΕ], καθώς αντανακλούν το συνολικό κόστος του δανείου για τον δανειολήπτη και τούτο διότι, πέραν των ονομαστικών επιτοκίων, περιλαμβάνουν και άλλα κονδύλια που βαρύνουν τον καταναλωτή (προμήθειες για δέσμευση κεφαλαίου και συντήρηση, ασφάλιστρα που πρέπει να συνομολογηθούν, καθώς και διάφορα έξοδα που σχετίζονται με τη συναλλαγή –έξοδα διαχείρισης, έξοδα καταχώρισης στο μητρώο υποθηκών, κ.λπ.–). Συγκεκριμένες ρήτρες, βάσει των οποίων ορισμένα από τα κονδύλια αυτά βαρύνουν τον καταναλωτή, κρίθηκαν καταχρηστικές.
- Η ως άνω εγκύκλιος επισημαίνει ότι, επειδή ο IRPH είναι ΣΕΠΕ, η απλή άμεση χρήση του ως συμβατικού επιτοκίου θα είχε ως αποτέλεσμα το ΣΕΠΕ του ενυπόθηκου δανείου να είναι υψηλότερο από το επιτόκιο που εφαρμόζεται στην αγορά. Για την εξίσωση του ΣΕΠΕ της συναλλαγής με αυτό της αγοράς, θα πρέπει να εφαρμόζεται αρνητικό περιθώριο, το οποίο θα ποικίλλει ανάλογα με τις προμήθειες της συναλλαγής και τη συχνότητα των δόσεων. Με άλλα λόγια, ενώ το Euribor, που επίσης αποτελεί δείκτη αναφοράς σε τέτοιου είδους συμβάσεις ενυπόθηκων δανείων, είναι ονομαστικό επιτόκιο, ο IRPH είναι πραγματικό επιτόκιο. Τα πραγματικά επιτόκια είναι υψηλότερα από τα ονομαστικά επιτόκια (ή απλά επιτόκια). Τα ΣΕΠΕ είναι πάντοτε μεγαλύτερα από τα ονομαστικά επιτόκια και ο μέσος όρος των ΣΕΠΕ (όπως για παράδειγμα ο IRPH) είναι πάντοτε μεγαλύτερος από τον μέσο όρο των ονομαστικών επιτοκίων.
- Στην περίπτωση των συμβάσεων που ενσωματώνουν τον IRPH, προσαυξημένου με θετικό περιθώριο κέρδους, το άθροισμα αυτών των δύο μεγεθών είναι το ονομαστικό επιτόκιο των τόκων που πρέπει να καταβάλλει ο καταναλωτής, τον οποίο βαρύνουν, επιπλέον προμήθειες και δαπάνες. Συνεπώς, i) χρησιμοποιείται ένα ΣΕΠΕ (ο IRPH) ως ονομαστικό επιτόκιο και ii) ο καταναλωτής βαρύνεται εις διπλούν με προμήθειες και δαπάνες: πρώτον, με τη χρησιμοποίηση ενός IRPH, για τον υπολογισμό του οποίου ελήφθησαν υπόψη προμήθειες και άλλες δαπάνες δανειακών συμβάσεων που είχαν συναφθεί σε προγενέστερο χρόνο, και δεύτερον, με την εφαρμογή από την τράπεζα προμηθειών και λοιπών δαπανών επί της συγκεκριμένης σύμβασης που συνάπτεται με τον συγκεκριμένο καταναλωτή.

- 3 Αναφορικά με την εισαγωγή του IRPH στην επίμαχη σύμβαση, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ρήτρα που ενσωματώνει τον συγκεκριμένο δείκτη δεν είναι διαφανής, και δεν επέτρεψε στον καταναλωτή να κατανοήσει επακριβώς τις οικονομικές συνέπειες της απόφασης που έλαβε, για τους κάτωθι λόγους:

- Ο μέσος καταναλωτής δεν είναι σε θέση να αντιληφθεί από μόνος του σύνθετες έννοιες όπως δείκτης αναφοράς, ΣΕΠΕ ή ονομαστικό επιτόκιο, ούτε και γνωρίζει το περιεχόμενο των εγκυκλίων που η Banco de España απευθύνει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
 - Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν ενημέρωναν για την αναγκαιότητα εφαρμογής αρνητικού περιθωρίου στον IRPH, κατά τα προβλεπόμενα στην εγκύκλιο 5/1994. Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, η προαναφερθείσα εγκύκλιος δεν επιβάλλει υποχρέωση εφαρμογής αρνητικού περιθωρίου, αλλά επισημαίνει ότι, η μη εφαρμογή του εν λόγω αρνητικού περιθωρίου έχει ως αποτέλεσμα το ΣΕΠΕ της συναλλαγής να υπερβαίνει το μέσο ΣΕΠΕ της αγοράς.
 - Η επίμαχη σύμβαση φαίνεται να δίνει έναν ορισμό του IRPH, εντούτοις, παραλείπει το τελευταίο μέρος, στο οποίο προβλέπεται ότι τα μέσα σταθμισμένα επιτόκια, με τα οποία η Banco de España καταρτίζει τον μέσο όρο που καθορίζει το επιτόκιο IRPH Cajas, είναι ΣΕΠΕ.
 - Κατά την προσφορά ενυπόθηκων δανείων συνδεδεμένων με τον IRPH, οι τράπεζες τόνιζαν το μειωμένο θετικό περιθώριο που εφαρμόζοταν στον IRPH, εν συγκρίσει με το περιθώριο που προστίθετο στο Euribor, σε ενυπόθηκα δάνεια υπολογιζόμενα σύμφωνα με τον εν λόγω δείκτη, χωρίς όμως να αναφέρουν ότι ο IRPH, αυτός καθαυτός, ήταν υψηλότερος από το Euribor.
- 4 Στις 4 Μαρτίου 2022, ο ενάγων άσκησε αγωγή κατά την τακτική διαδικασία, ζητώντας να κηρυχθεί άκυρη, ως καταχρηστική, η ρήτρα που καθιέρωνε τον δείκτη αναφοράς IRPH, ως μέθοδο υπολογισμού των κυμαινόμενων επιτοκίων της δανειακής του συμβάσεως.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 5 Ο ενάγων ισχυρίζεται ότι είναι απαραίτητη η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος, διότι υπάρχουν αντιφάσεις μεταξύ, αφενός, της απόφασης του Δικαστηρίου της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18 και της διάταξης της 17ης Νοεμβρίου 2021, Gómez del Moral Guasch II, C-655/20, και Unión de Créditos Inmobiliarios, C-79/21, και, αφετέρου, της ερμηνείας των ανωτέρω αποφάσεων, από τη νομολογία του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ισπανία) (αποφάσεις 595/2020, 596/2020, 597/2020, 598/2020 και 599/2020, της 12ης Νοεμβρίου 2020, καθώς και 42/2022, 43/2022, και 44/2022, της 27ης Ιανουαρίου 2022), διά της οποίας το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) απέρριψε ως απαράδεκτες τις αιτήσεις αναιρέσεως καταναλωτών, των οποίων τα αιτήματα περί ακυρότητας ρήτρας, που ενσωματώνει στη σύμβαση τον IRPH Cajas, ως καταχρηστικής απορρίφθηκαν, διότι απεφάνθη ότι το αναιρετικό ενδιαφέρον έπαψε να υφίσταται, γιατί τα ζητήματα που διατυπώθηκαν με το εν λόγω ένδικο μέσο είχαν κριθεί με τις αποφάσεις 42/2022, 43/2022, και 44/2022, της 27ης Ιανουαρίου 2022.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως περί προδικαστικής παραπομπής

I) Σχετικά με την απαίτηση διαφάνειας της εισαγωγής του IRPH, ως στοιχείου της ρήτρας περί υπολογισμού των επιτοκίων

6 Το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στις ακόλουθες αποφάσεις του Δικαστηρίου για να οριοθετήσει το πλαίσιο που, κατά την κρίση του, καθορίζει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται, προκειμένου μια ρήτρα να ενσωματωθεί, με διαφανή τρόπο, σε σύμβαση.

α) Απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18

Σκέψη 52: εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να προβεί στις αναγκαίες εξακριβώσεις, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων πραγματικών στοιχείων, στα οποία συγκαταλέγονται η **διαφήμιση και η πληροφόρηση που παρέχει ο δανειστής** στο πλαίσιο της διαπραγματεύσεως συμβάσεως δανείου, και, ειδικότερα, στον εθνικό δικαστή εναπόκειται, κατά την εξέταση του συνόλου των περιστάσεων σχετικά με τη σύναψη της συμβάσεως, να ελέγξει αν στην υπό κρίση υπόθεση **ο καταναλωτής πληροφορήθηκε όλα τα στοιχεία** που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την έκταση της δεσμεύσεως που αναλάμβανε, ώστε να μπορεί να υπολογίσει, μεταξύ άλλων, το συνολικό κόστος του δανείου του. Στην εκτίμηση αυτή κρίσιμα είναι, αφενός, το ζήτημα αν οι ρήτρες είναι διατυπωμένες κατά **τρόπο σαφή και κατανοητό** ώστε ο μέσος καταναλωτής, όπως αυτός περιγράφεται στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, να είναι σε θέση να υπολογίσει το κόστος αυτό, και, αφετέρου, η έλλειψη αναφοράς, στη σύμβαση πιστώσεως, των πληροφοριών που θεωρούνται ουσιώδεις, βάσει της φύσεως των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της συμβάσεως.

Σκέψη 53: όσον αφορά ρήτρα όπως η διαλαμβανόμενη στην υπό κρίση απόφαση, το γεγονός ότι **τα κύρια στοιχεία** σχετικά με τον υπολογισμό του IRPH των ισπανικών ταμειευτηρίων ήταν ευχερώς **προσβάσιμα** για όποιον σκόπευε να συνάψει ενυπόθηκο δάνειο, δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά περιέχονταν στην εγκύκλιο 8/1990, που δημοσιεύτηκε στη **Boletín Oficial del Estado**, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να παράσχει στον ευλόγως επιμελή και συνετό καταναλωτή τη δυνατότητα να **αντιληφθεί** ότι ο δείκτης αυτός υπολογιζόταν βάσει του μέσου όρου των επιτοκίων των ενυπόθηκων δανείων, διάρκειας άνω των τριών ετών για την αγορά κατοικίας, περιλαμβάνοντας, συνακόλουθα, τα περιθώρια και τα έξοδα που εφάρμοζαν τα ιδρύματα αυτά.

Σκέψη 54: κρίσιμο για την εκτίμηση της διαφάνειας της επίμαχης ρήτρας είναι επίσης το γεγονός ότι, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, που ίσχυε κατά τον χρόνο συνάψεως της επίμαχης στην κύρια δίκη συμβάσεως, τα πιστωτικά ιδρύματα όφειλαν να ενημερώνουν τους καταναλωτές για την

εξέλιξη του IRPH των ισπανικών ταμειυτηρίων κατά τη διάρκεια των **δύο ημερολογιακών ετών**, που προηγούνταν της συνάψεως των δανειακών συμβάσεων, καθώς και για την τελευταία διαθέσιμη τιμή του. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν επίσης να παράσχουν στον καταναλωτή αντικειμενική ένδειξη ως προς τις οικονομικές συνέπειες που απορρέουν από την εφαρμογή ενός τέτοιου δείκτη και συνιστούν χρήσιμο στοιχείο για τη σύγκριση μεταξύ του υπολογισμού του κυμαινόμενου επιτοκίου που βασίζεται στον IRPH των ισπανικών ταμειυτηρίων και άλλων μεθόδων υπολογισμού του επιτοκίου.

Σκέψη 55: το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να εξακριβώσει αν, στο πλαίσιο της συνάψεως της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης, ο επαγγελματίας τήρησε πράγματι όλες τις υποχρεώσεις ενημερώσεως που προβλέπει η εθνική νομοθεσία.

Σκέψη 56: η οδηγία 93/13, και ιδίως το άρθρο 4, παράγραφος 2, και το άρθρο 5 αυτής, έχει την έννοια ότι, προκειμένου να τηρείται η απαίτηση διαφάνειας συμβατικής ρήτρας η οποία καθορίζει κυμαινόμενο επιτόκιο στο πλαίσιο σύμβασης ενυπόθηκου δανείου, η ρήτρα αυτή πρέπει όχι μόνο να είναι κατανοητή από τυπικής και γραμματικής απόψεως, αλλά και να παρέχει στον μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, τη δυνατότητα να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του εν λόγω επιτοκίου και, συνακόλουθα, να αξιολογήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις. Αποτελούν στοιχεία ιδιαίτερος κρίσιμα για την εκτίμηση στην οποία πρέπει να προβεί συναφώς το εθνικό δικαστήριο, αφενός, το γεγονός ότι τα κύρια στοιχεία σχετικά με τον υπολογισμό του επιτοκίου αυτού είναι ευχερώς προσβάσιμα για όποιον σκοπεύει να συνάψει ενυπόθηκο δάνειο, μέσω της δημοσιεύσεως του τρόπου υπολογισμού του εν λόγω επιτοκίου, καθώς και, αφετέρου, η παροχή πληροφοριών σχετικά με την παρελθούσα εξέλιξη του δείκτη βάσει του οποίου υπολογίζεται το εν λόγω επιτόκιο.

β) Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, της 10ης Σεπτεμβρίου 2019, στην υπόθεση C-125/18

Σημείο 2: οι καταναλωτές δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ορισμένες έννοιες, όπως «επιτόκιο» (σταθερό ή κυμαινόμενο), «δείκτες αναφοράς» ή «συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο» (ΣΕΠΕ), και, ειδικότερα, τις διαφορές μεταξύ των εννοιών αυτών. Το ίδιο συμβαίνει όσον αφορά τη λειτουργία ή τον συγκεκριμένο υπολογισμό όχι μόνο των κυμαινόμενων επιτοκίων αλλά και των ΣΕΠΕ, βάσει των οποίων υπολογίζονται οι δείκτες IRPH, εκ του οποίου προκύπτει η καθοριστική σημασία της πληροφόρησης που πρέπει να παρέχει ο επαγγελματίας.

Σημείο 125: ο μαθηματικός τύπος υπολογισμού του IRPH Cajas είναι πολύπλοκος και ελάχιστα διαφανής, επομένως, προκειμένου να τηρηθεί η απαίτηση διαφάνειας, ο επαγγελματίας πρέπει να παρέχει πληροφορίες στον καταναλωτή, ώστε αυτός να είναι σε θέση να λάβει την απόφασή του με σύνεση και με πλήρη γνώση των πραγμάτων όσον αφορά τη μέθοδο υπολογισμού, διευκρινιζομένων όχι μόνο του πλήρους ορισμού του δείκτη αναφοράς αλλά και των σχετικών διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας οι οποίες καθορίζουν τον δείκτη αυτόν, που αφορούν την κατά τον παρελθόν εξέλιξη του επιλεγέντος δείκτη αναφοράς.

γ) Παρατηρήσεις της Επιτροπής στην υπόθεση C-125/18

Σημείο 57: ο επαγγελματίας οφείλει να εξηγή στον καταναλωτή τον τρόπο με τον οποίο υπολογίζεται ο δείκτης αναφοράς, καθώς επίσης και την εξέλιξή του κατά το παρελθόν, αλλά και την, κατά το δυνατόν, εκτίμησή του για το μέλλον.

δ) Διάταξη της 17ης Νοεμβρίου 2021, Gómez del Moral Guasch II, C-655/20

Σκέψη 1 του διατακτικού: Κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 5 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρητρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, και της απαίτησης διαφάνειας των συμβατικών ρητρών, στο πλαίσιο ενυπόθηκου δανείου, επιτρέπεται ο επαγγελματίας να μην ενσωματώσει στη σύμβαση τον πλήρη ορισμό του δείκτη αναφοράς, με βάση τον οποίο υπολογίζεται το κυμαινόμενο επιτόκιο ή να μην παράσχει στον καταναλωτή, πριν από τη σύναψη της σύμβασης, ενημερωτικό έντυπο στο οποίο καταγράφεται η προηγούμενη εξέλιξη του δείκτη αυτού, για τον λόγο ότι οι πληροφορίες σχετικά με τον δείκτη δημοσιεύονται επίσημα, υπό τον όρο ότι, λαμβανομένων υπόψη των δημοσιοποιημένων και προσβάσιμων πληροφοριακών στοιχείων καθώς και των πληροφοριών που παρέσχε, κατά περίπτωση, ο επαγγελματίας, ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, δύναται να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού του επιτοκίου και, συνεπώς, να αξιολογήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις.

- 7 Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει το κριτήριο που ακολουθήθηκε (διά των αποφάσεων της 12ης Νοεμβρίου 2020) από το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία), σε σχέση με την απόφαση στην υπόθεση C-125/18, κατά το οποίο η δημοσίευση στη BOE της εγκυκλίου 8/1990 και του τρόπου υπολογισμού του IRPH Cajas, συμβάλλει, σε κάθε περίπτωση, στην τήρηση της απαίτησης διαφάνειας, ως προς το περιεχόμενο και τον υπολογισμό του δείκτη αυτού, όπως ορίζεται στη σκέψη 56 της προαναφερθείσας απόφασης. Ως προς τη διάταξη της 17ης Νοεμβρίου 2021, Gómez del Moral Guasch II, C-125/18, το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά ότι η απαλλαγή του

επαγγελματία από την υποχρέωση να συμπεριλαμβάνει στη σύμβαση πλήρη ορισμό του IRPH, είναι απόλυτη και εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση.

- 8 Κατά το αιτούν δικαστήριο, σφάλει εν προκειμένω το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) για τους εξής λόγους: i) η αναζήτηση πληροφοριών στην εγκύκλιο 8/1990, δημοσιευθείσα στη BOE, –όπου θα ανέτρεχε ο καταναλωτής– δεν παρέχει ενημέρωση σχετικά με τον IRPH Cajas, και τούτο διότι ο δείκτης αυτός προστέθηκε στην εν λόγω εγκύκλιο με την εγκύκλιο 5/1994, ii) η αναζήτηση πληροφοριών στη BOE και στην εγκύκλιο 5/1994 προσφέρει στοιχεία για τον ορισμό του IRPH Cajas, αλλά όχι για τον τρόπο υπολογισμού του, και συνεπώς, εναπόκειται στον καταναλωτή να τον υπολογίσει από μόνος του, χωρίς όμως να έχει οικονομικές γνώσεις, ώστε να αντιληφθεί ότι ο IRPH είναι ένα ΣΕΠΕ που περιέχει περιθώρια, προμήθειες και έξοδα, iii) το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) επισημαίνει ότι η δημοσίευση στο BOE –που αναφέρεται στη σκέψη 53 της απόφασης C-125/18– παρέχει πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού του IRPH Cajas, πλην όμως αγνοεί τις λοιπές διευκρινίσεις που αναφέρονται σε άλλες σκέψεις της απόφασης αυτής, και iv) το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), δεν απέδωσε σωστά στις αποφάσεις του τον ορισμό του IRPH, και δεν προέβη σε ορθή διάκριση των εννοιών δείκτης αναφοράς, επιτόκιο και ΣΕΠΕ, συγχέοντας στις αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 2020, την αξία και το κόστος ενός δανείου, εκ του οποίου συνάγεται ότι ούτε και ο μέσος καταναλωτής είναι σε θέση να κατανοήσει τέτοιου είδους σύνθετες έννοιες και μηχανισμούς.
- 9 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον τηρήθηκε η απαίτηση της διαφανούς συμπερίληψης της ρήτρας στη σύμβαση και υποβάλλει, προς τούτο, το τέταρτο, πέμπτο, έκτο, έβδομο, όγδοο, ένατο και δέκατο προδικαστικό ερώτημα.

II) Σχετικά με την πιθανή ύπαρξη παραπλανητικής πρακτικής, υπό την έννοια της οδηγίας 2005/29/ΕΚ

- 10 Σύμφωνα με το άρθρο 7 της οδηγίας 2005/29, μια πρακτική θεωρείται παραπλανητική όταν ο επαγγελματίας παραλείπει ουσιώδεις πληροφορίες, τις οποίες, εάν γνώριζε ο καταναλωτής, ενδέχεται να τον οδηγούσαν να λάβει διαφορετική απόφαση από αυτή που τελικά έλαβε.
- 11 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το γεγονός ότι ο επαγγελματίας παρέλειψε την προαναφερθείσα κρίσιμη πληροφορία στη ρήτρα που ενσωματώνει τον IRPH Cajas στη σύμβαση, και η οποία είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση των δυνητικά σημαντικών, για τη σύμβαση εκείνη, οικονομικών συνεπειών, συνιστά παραπλανητική πρακτική, υπό την έννοια της οδηγίας 2005/29, αλλά και ένδειξη ότι ο επαγγελματίας δεν ενήργησε καλόπιστα, υπό την έννοια της οδηγίας 93/13, προκαλώντας τοιουτοτρόπως ανισορροπία εις βάρος του καταναλωτή.
- 12 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει, προς τούτο, το ενδέκατο και δωδέκατο προδικαστικό ερώτημα.

III) Σχετικά με την ύπαρξη ανισορροπίας μεταξύ των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των μερών, σε αντίθεση με την απαίτηση καλής πίστης

III-1) Ως προς τη σχέση διαφάνειας και καταχρηστικότητας

- 13 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, οι ρήτρες των συμβάσεων που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρούνται καταχρηστικές όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργούν εις βάρος του καταναλωτή ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.
- 14 Ο γενικός εισαγγελέας, στο σημείο 127 των προτάσεων του στην υπόθεση C-125/18, υποστηρίζει ότι πρέπει να θεωρηθεί ότι, ακόμη και αν το αιτούν δικαστήριο συναγάγει ότι τηρήθηκε η απαίτηση σαφούς και κατανοητής διατύπωσης των συμβατικών ρητρών και, επομένως, διαφάνειας, η επίμαχη ρήτρα θα πρέπει, ούτως ή άλλως, να εκτιμηθεί επί της ουσίας όσον αφορά τον ενδεχόμενο καταχρηστικό χαρακτήρα της, λαμβανομένης υπόψη της ενδεχόμενης ύπαρξης σημαντικής ανισορροπίας, εις βάρος του καταναλωτή, μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση.
- 15 Κατά το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), ακόμη και στην περίπτωση που η ρήτρα περί του IRPH Cajas δεν πληροί την απαίτηση διαφάνειας, τούτο δεν την καθιστά αυτομάτως καταχρηστική, αλλά θα πρέπει να αξιολογηθεί περαιτέρω, και ως προς την απαίτηση καταχρηστικότητας, όπως ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13. Το συγκεκριμένο κριτήριο έρχεται σε αντίφαση με τη στάση που, κατά το παρελθόν, τήρησε το ίδιο δικαστήριο, κρίνοντας ότι η έλλειψη διαφάνειας καθιστά αναγκαστικά καταχρηστική τη ρήτρα περί ελαχίστου επιτοκίου.
- 16 Κατά το αιτούν δικαστήριο, είτε η κρίσιμη ρήτρα πληροί την απαίτηση διαφάνειας είτε όχι, πρέπει να αξιολογηθεί κατά πόσον είναι καταχρηστική, διότι προκαλεί, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, και ζητεί από το Δικαστήριο να επιβεβαιώσει ότι, εάν η ρήτρα που αφορά τον IRPH Cajas πληροί την απαίτηση διαφάνειας, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, σε κάθε περίπτωση, να εξετάζει επί της ουσίας την επίμαχη ρήτρα ως προς την καταχρηστικότητά της, λαμβάνοντας υπόψη την πιθανή ύπαρξη μιας τέτοιας ανισορροπίας.

– III-2) Ως προς τις απαιτήσεις καλής πίστης και ισορροπίας

- 17 Προκειμένου να αναλυθεί η καταχρηστικότητα του περιεχομένου της ρήτρας, το Δικαστήριο, με την απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2017, Banco Primus, C-421/14, έκρινε στη σκέψη 67 ότι, εφόσον το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι συμβατική ρήτρα σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των συμβατικών τόκων δεν είναι διατυπωμένη κατά τρόπο σαφή και κατανοητό, κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, τότε οφείλει να εξετάσει αν η ρήτρα αυτή

είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, και ειδικότερα, έργο του αιτούντος δικαστηρίου είναι να συγκρίνει τον προβλεπόμενο από τη ρήτρα αυτή τρόπο υπολογισμού του συμβατικού επιτοκίου και το προκύπτον εξ αυτού πραγματικό συμβατικό επιτόκιο, με τους συνήθως εφαρμοζόμενους τρόπους υπολογισμού, καθώς και το νόμιμο επιτόκιο, αλλά και τα επιτόκια που εφαρμόζονται στην αγορά, κατά τη σύναψη της επίδικης στην κύρια δίκη συμβάσεως, για δάνειο ύψους και διάρκειας αντίστοιχων προς εκείνα της οικείας συμβάσεως δανείου. Στη σκέψη 69 της αποφάσεως της 14ης Μαρτίου 2023, Aziz, C-415/11, αναφέρεται ότι ο εθνικός δικαστής πρέπει να εξακριβώσει εάν ο επαγγελματίας, έχοντας συμβληθεί νομίμως και θεμιτώς με τον καταναλωτή, μπορούσε ευλόγως να αναμένει ότι ο καταναλωτής θα δεχθεί την οικεία ρήτρα κατόπιν ατομικής διαπραγματεύσεως.

- 18 Κατά το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο), η ρήτρα που αφορά τον IRPH δεν μπορεί να δημιουργήσει ανισορροπίες που προσκρούουν στην απαίτηση καλής πίστης, και τούτο διότι πρόκειται για επίσημο δείκτη, εγκεκριμένο από την τραπεζική αρχή, που, επιπλέον, έχει χρησιμοποιηθεί τόσο από την κεντρική όσο και από τις περιφερειακές κυβερνήσεις (gobiernos autonómicos), ως δείκτης αναφοράς στον τομέα χρηματοδότησης της κοινωνικής στέγης.
- 19 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο IRPH, αορίστως, ως επίσημος δείκτης, είναι ένα δεδομένο διαφορετικό από την εισαγωγή του σε σύμβαση, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος υπολογισμού των κυμαινόμενων επιτοκίων και, για τον λόγο αυτό, δεν έχει σημασία το κατά πόσον είναι επίσημος, ενώ επιπλέον, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, ούτως ή άλλως, μόνον επίσημοι δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συμβάσεις με κυμαινόμενα επιτόκια. Από την άλλη πλευρά, σε περιπτώσεις χρηματοδότησης κοινωνικής στέγης, οι τράπεζες εφαρμόζουν αρνητικό περιθώριο στον IRPH, ίσως διότι η χρηματοδότηση αυτή εποπτεύεται από φορείς του Δημοσίου.
- 20 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, ο επίσημος χαρακτήρας του δείκτη και ο έλεγχός του από τη Banco de España δεν συνιστούν λόγο για τον οποίο πρέπει να θεωρηθεί ότι ρήτρα, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, πληροί τις απαιτήσεις καλής πίστης και δίκαιης ισορροπίας, που προβλέπονται από την οδηγία 93/13. Επιπλέον, διατυπώνει αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον ο καταναλωτής θα αποδεχόταν την επίμαχη ρήτρα στο πλαίσιο ατομικής διαπραγματεύσεως, ακόμη και αφότου ο επαγγελματίας του είχε παράσχει τις απαραίτητες πληροφορίες, προκειμένου να κατανοήσει τον τρόπο υπολογισμού των επιτοκίων, και συγκεκριμένα περί του αρνητικού περιθωρίου που περιέχεται στην εγκύκλιο 5/1994, αλλά και περί της εξέλιξης του εν λόγω δείκτη, τουλάχιστον, κατά τα δύο προηγούμενα έτη.
- 21 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να του παρασχεθούν διευκρινίσεις, σχετικά με το πλαίσιο εντός του οποίου θεωρείται ότι μια ρήτρα τηρεί τις απαιτήσεις καλής πίστης και ισορροπίας και, προς τούτο, διατυπώνει το πρώτο, δεύτερο, δέκατο τέταρτο, δέκατο πέμπτο, δέκατο έκτο, δέκατο έβδομο και δέκατο όγδοο προδικαστικό ερώτημα.

IV) Σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 6 της οδηγίας 93/13/[ΕΟΚ], ως προς τα κονδύλια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του IRPH, του οποίου η καταβολή δεν θα έπρεπε να βαρύνει τον καταναλωτή

- 22 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τα επιτόκια ΣΕΠΕ, που γνωστοποιούνται στη Banco de España από τα ισπανικά ταμειωτήρια, προκειμένου εκείνη να καθορίσει τον IRPH Cajas του αντίστοιχου μήνα, περιλαμβάνουν στοιχεία, η καταχρηστικότητα των οποίων δεν εξετάζεται πλέον στο στάδιο αυτό, όπως στην περίπτωση ορισμένων δαπανών που βάρυναν τον καταναλωτή και θα έπρεπε να καταβληθούν στον επαγγελματία, ή των οποίων η νομιμότητα τίθεται εν αμφιβόλω, όπως για παράδειγμα η προμήθεια για τη δέσμευση κεφαλαίου.
- 23 Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, προκειμένου να αποσαφηνιστεί κατά πόσον το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, βάσει του οποίου οι καταχρηστικές ρήτρες δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή, αντίκειται στην εγκυρότητα της ρήτρας IRPH Cajas, η οποία καθορίστηκε βάσει στοιχείων, που προέκυψαν από τη χρησιμοποίηση ορισμένων ρητρών που κρίθηκαν καταχρηστικές.

V) Σχετικά με τις συνέπειες της κήρυξης άκυρης ως καταχρηστικής της ρήτρας IRPH, σε περίπτωση που η σύμβαση δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς αυτή

- 24 Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η ρήτρα IRPH δεν τηρεί την απαίτηση διαφάνειας, τότε θα πρέπει να ανατρέξει στο άρθρο 83 του TRLGDCU και στο άρθρο 5, παράγραφος 5, του Ley 7/1998 (νόμου 7/1998), που, μετά την τροποποίηση από τον Ley 5/2019 de 15 de marzo, de regulaci3n de los contratos de cr3dito inmobiliario, (νόμο 5/2019, της 15ης Μαρτίου, περί της ρύθμισης των συμβάσεων στεγαστικών δανείων), προβλέπουν ότι οι όροι που ενσωματώνονται κατά τρόπο αδιαφανή στις συμβάσεις εις βάρος των καταναλωτών είναι αυτοδικαίως άκυροι. Το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) εκτιμά ότι τόσο το άρθρο 83 του TRLGDCU, όσο και το άρθρο 5, παράγραφος 5 του Ley 7/98 (νόμου 7/98), δεν μπορούν να εφαρμοστούν αναδρομικά.
- 25 Το Δικαστήριο, από την πλευρά του, με τη διάταξη της 17ης Νοεμβρίου 2021, G3mez del Moral Guasch II, C-655/20, στο ίδιο πνεύμα με τις αποφάσεις της 3ης Οκτωβρίου 2019, Dziubak, C-260/18, και της 8ης Σεπτεμβρίου 2022, D.B.P. κ.λπ. (Ενυπόθηκο δάνειο εκπεφρασμένο σε νομίσματα), C-80/21 έως C-82/21, αναφέρει, στη σκέψη 3 του διατακτικού, ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι ο εθνικός δικαστής υποχρεούται να παρέχει στον καταναλωτή τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ, αφενός, της τροποποίησης της σύμβασης με την αντικατάσταση συμβατικής ρήτρας που προβλέπει είδος κυμαινόμενου επιτοκίου και η οποία κρίθηκε καταχρηστική, από ρήτρα η οποία παραπέμπει σε δείκτη που προβλέπεται σε διάταξη ενδοτικού δικαίου και, αφετέρου, της ακύρωσης συνολικά του ενυπόθηκου δανείου, όταν αυτό δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τη συγκεκριμένη ρήτρα.

- 26 Ως προς τον δείκτη που προβλέπεται σε διάταξη ενδοτικού δικαίου (IRPH Entidades αντί του IRPH Cajas), επισημαίνεται ότι η συμπληρωματική διάταξη 15a του Ley 14/2013 (νόμου 14/2013) αποσκοπούσε στο να εγγυηθεί ότι η ομαλή εξάλειψη των δεικτών IRPH Cajas και IRPH Bancos θα διατηρούσε την υπάρχουσα ισορροπία των εκατέρωθεν παροχών τη δεδομένη στιγμή και διέτασσε την αντικατάσταση του IRPH Cajas από τον IRPH Entidades, προσαυξημένου με περιθώριο ίσο με τον αριθμητικό μέσο όρο των διαφορών μεταξύ του δείκτη IRPH Cajas και του IRPH Entidades, υπολογιζομένων βάσει των διαθέσιμων δεδομένων από την ημερομηνία σύναψης της συμβάσεως έως την ημερομηνία έναρξης ισχύος της αντικατάστασης του επιτοκίου.
- 27 Εάν η κήρυξη της καταχρηστικότητας της ρήτρας IRPH Cajas συνιστά αναγνώριση του γεγονότος ότι η συγκεκριμένη ρήτρα προκαλούσε ανισορροπία των εκατέρωθεν παροχών μεταξύ των μερών, τότε τίθεται το ερώτημα κατά πόσον η διάταξη ενδοτικού δικαίου [ήτοι, η συμπληρωματική διάταξη 15a του Ley 14/2013 (νόμου 14/2013)] που στόχο έχει να διατηρήσει την υπάρχουσα ισορροπία, είναι εν τέλει η κατάλληλη για τον επιδιωκόμενο, διά της κήρυξης της καταχρηστικότητας, στόχο, δηλαδή την αποκατάσταση της ισορροπίας των εκατέρωθεν παροχών μεταξύ των μερών.
- 28 Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι η Banco de España θεωρεί ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις του IRPH Cajas θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί με την ενσωμάτωση του αντίστοιχου αρνητικού περιθωρίου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ενδέχεται το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, να συμβαδίζει με το γεγονός ότι, με την κήρυξη ως καταχρηστικής της ρήτρας που ενσωματώνει στη σύμβαση τον IRPH Cajas, ο εθνικός δικαστής αντικαθιστά, αναδρομικώς, το περιθώριο που ενσωματώθηκε στην πράξη, με το αρνητικό περιθώριο το οποίο θα έπρεπε να είχε ενσωματωθεί κατά τη σύναψη της σύμβασης, με επιστροφή στον καταναλωτή των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, πλέον των τόκων, και τούτο προς τον σκοπό της θεραπείας της ακυρότητας της σύμβασης και της τροποποίησής της κατά τα προβλεπόμενα από την Banco de España.
- 29 Στην περίπτωση που ο καταναλωτής επιλέξει την κήρυξη της σύμβασης ως άκυρης, το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσον εφαρμόζεται το άρθρο 1303 ή το άρθρο 1306, παράγραφος 2, του Código Civil (αστικού κώδικα). Το άρθρο 1303 του Código Civil (αστικού κώδικα) θα είχε ως αποτέλεσμα την επιστροφή των εκατέρωθεν παροχών που έλαβαν τα μέρη, δυνάμει της ακυρωθείσας σύμβασης, με τους προβλεπόμενους τόκους, το οποίο σημαίνει ότι η τράπεζα, από ευθύνη της οποίας προκλήθηκε η ακυρότητα της σύμβασης, θα επωφελούνταν, καθώς θα ανακτούσε το σύνολο του δανείου, πλέον των τόκων, που θα υπολογίζονταν βάσει του νόμιμου επιτοκίου, το οποίο είναι μεγαλύτερο από το προβλεπόμενο στη σύμβαση και εφαρμόζεται επί του συνολικού ποσού του δανείου, από την πρώτη μάλιστα ημέρα ισχύος της σύμβασης. Εάν λοιπόν, ληφθεί υπόψη ότι πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης που ενσωματώνει γενικούς όρους, το περιεχόμενο των οποίων δεν αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης και διαμορφώθηκε μονομερώς από τον επαγγελματία, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ο επαγγελματίας φέρει την

αποκλειστική ευθύνη της πλημμελούς διατύπωσης που κατέστησε άκυρη τη σύμβαση και, ως εκ τούτου, εφαρμοστέο είναι το άρθρο 1306, παράγραφος 2, του Código Civil (αστικού κώδικα).

- 30 Λαμβανομένων υπόψη όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει, προς τούτο, το δέκατο τρίτο, δέκατο ένατο, εικοστό, εικοστό πρώτο και εικοστό δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ